HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU'S DIARY AND AUTOBIOGRAPHY

Mihaela STANCIU (VRAJA)
Technical Construction University of Bucharest

Abstract: If in Autobiography (Autobiografie) Hortensia Papadat-Bengescu avoids bringing to discussion her failed personal life, for perfectly understandable reasons, in her diary pages she describes without reserve her rigid marriage to a man who never welcomed her ideas. With respect to her diary pages, we must say that it is by these that she reveals her rather long judgments on life, but especially on writing and on professional fulfillment. The diary clearly highlights the necessity of writing the novel, but it also shows the fear of the time when, while building her scenarios, she will also find in her own self the most useful cores, so that the separation from subjectivity can hardly be accomplished. The autobiography and the journal pages are equally converging towards Hortensia Papadat-Bengescu's literature.

Keywords: diary, autobiography, confession, literature, subjectivity versus objectivity.

Cum era natural pentru o persoană care a iubit scrisul, Hortensia Papadat-Bengescu a ținut o perioadă de timp un jurnal intim. Trebuie menţionat că „jurnalul propriu-zis al scriitoarei capătă consistenţă palpabilă doar în ultimii ei ani de viaţă, atunci când ea renunţase, într-un fel, la creaţie, şi deci, când însemnările cu caracter personal nu mai aveau cum să îmbrace o formă mai disimulată de expresie, ci se organizau într-o comunicare directă, asemănătoare cu aceea din epistolele ce au premers începuturilor sale literare. Aşadar, numai în măsura în care literatura nu acoperea toată nevoia de confesiune a prozatoarei, *jurnalul* devenea o şansă, o supapă de descărcare a unor tensiuni interioare maxime".[1]

Cu privire la jurnal, Ovid S. Crohmălniceanu afirmă: „Pe acesta l-am avut în mână. Am și parcurs însemnările, pe sărite. Am făcut o a doua mare greșeală[2] că n-am dat la copiat jurnalul intim. Voi avea oricând posibilitatea, să-l citesc, mi-am zis, cu o ușuratică siguranță juvenilă. Când îți cad în mână asemenea manuscrise trebuie să-ți iei măsuri de precauție, pentru că intră adeseori în posesia unor persoane care nu vor să le facă publice. [...] Și jurnalul Hortensiei Papadat-Bangescu a dispărut. Se află el la Muzeul Literaturii? M-am interesat odată și mi s-a spus că nu există acolo așa ceva. A fost condiționat oare accesul la manuscris printr-o anumită clauză la descendenți? Sau pur și simplu aceștia au considerat că jurnalul intim al scriitoarei nu se cuvine a fi cunoscut și trebuie distrus? Cine poate ști? Fapt e că destinul s-a încăpățânat să păstreze figura marii doamne a literaturii române îndărătul unui văl de mister".[3] Nimeni nu poate să știe care este răspunsul acestor întrebări, cu atât mai mult cu

[1] Nicolae Florescu, *Profitabila condiție: romanul aventurilor secrete*, Editura Cartea Românească, București, 1983, pp. 114-115.
[2] Ovid S. Crohmălniceanu consideră că o primă greșeală a fost atunci când, în loc să acționeze cu tact, a trimis la Muzeul Literaturii pe cineva care susținea că deține manuscrisul romanului *Străina.*
[3] Ovid S. Crohmălniceanu, *Amintiri deghizate*, Editura Nemira, Bucuresti, 1994, p. 51.

BDD-A22215 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:26 UTC)

cât descendenţii Hortennsiei Papadat-Bengescu au dispărut şi ei, rând pe rând, cu excepţia unui singur nepot.

Este lesne de observant că o puternică undă de subiectivism se inflitrează ca o reminiscenţă în romanele Hortensiei Papadat-Bengescu de vreme ce, uneori, în receptarea prozei sale sunt sesizate anumite similitudini: „Opera d-nei H.P.-B este un drum sigur de la subiectivism la obiectivism. Nu se poate spune că ar exista, la cele două capete ale acestui drum, concepţii pure şi doar la mijloc tranziţia. *Concertul*... mai are încă exclamaţii lirice, iar în *Femei între ele* sunt conturate siluete. Nu avem, astfel, două puncte de vedere absolute, dar esenţialul este felurit”[4] sau „d-sa nu prezintă personagiile cu viaţa lor sufletească, ci proiectează propria sa psihologie asupra lor. D-sa e prea personală, prea afectivă ca să respecte specificul si autonomia eroilor săi”.[5]

Plecând de la opiniile critice legate de literatura Hortensiei Papadat-Bengescu, care au generat puncte de vedere precum „subiectivitate *versus* obiectivitate, psihologism *versus* epic, fragilitate (facilitate) a confesiunii *versus* soliditate a capodoperelor, originalitate şi independenţă *versus* abandon şi dependenţă”[6], Ion Bogdan Lefter aduce la scenă deschisă propria opinie că „întreaga literatură a autoarei noastre e «subiectivă», efectele de obiectivitate din anumite perioade ale ei decurgând din anumite opţiuni privind punerea în pagină. […] De schimbat se schimbă retorica, şi nu fondul afectiv generator”.[7] Mai mult decât atât, admite că în ceea ce priveşte romanele autoarei „nu trebuie să comitem eroarea de a vedea aici proză propriu-zis «obiectivă». Subiectivitatea structurală a autoarei se trădează în o mie şi unu de feluri”.[8]

La Hortensia Papadat-Bengescu scrisul apare ca o urmare a circumstanţelor din viaţa ei; în fond, tocmai destinul care a împiedicat-o să scrie mai devreme, a şi determinat-o să se confeseze prin epistolele care s-au dovedit o bună cale către literatură.

Într-o scrisoare către Camil Baltazar din 6 februarie 1931, Hortensia Papadat-Bengescu menţionează printre altele şi autobiografia[9] pe care i-o ceruse G. Călinescu pentru revista *Capricorn*: „Vicisitudinile mele de sănătate m-au împiedicat a-ţi scrie şi măcar a-ţi trimite câteva cuvinte – încă de câteva săptămâni scrise – aci alăturate. În spatele acestor tribulaţiuni, am scris câteva note autobiografice pentru *Capricornul* – de mult făgăduite.”[10]; pe atunci, ea nu avea cum să ştie că parcursul «notelor autobiografice» o să fie unul sinuos. În

[4] Anton Holban, *Opere*, vol. III, ediție îngrijită de Elena Beram, Editura Minerva, București, 1975, p. 13.

[5] Mihai Ralea, *Recenzii, Hortensia Papadat-Bengescu – Concert din muzică de Bach*, în „Viaţa Românească”, anul XIX, nr.1, ianuarie 1927, p. 145.

[6] Ion Bogdan Lefter, *Proza Hortensiei Papadat-Bengescu: sinceritate și disimulare*, în „România literară”, anul XXI, Nr. 12, 17 martie 1988, p. 4.

[7] *Ibidem*.

[8] Idem, *Femeia în fața oglinzei*, Editura Minerva, București, 1988, p. 473; postfața antologiei a fost reluată de către autor și în volumul *Doi nuveliști: Liviu Rebreanu și Hortensia Papadat-Bengescu*, Editura Paralela 45, Pitești, 2001.

[9] Ion Bogdan Lefter consemnează într-o notă explicativă a antologiei *Femeia în fața oglinzei*, ed. cit., p. 7 că *Autobiografia* a fost scrisă în intervalul 14 noiembrie 1930 – 1 februarie 1931, după cum reiese din scrisorile trimise lui G. Călinescu în 14 noiembrie 1930, 10 ianuarie, 14 ianuarie, 31 ianuarie și 1 februarie 1931, scrisori redate în volumul *G. Călinescu și contemporanii lui* (corespondență primită), vol. II, ediție îngrijită, note și indici de Nicolae Mecu, Editura Minerva, București, 1987, pp. 231-233.

[10] Hortensia Papadat-Bengescu, *Scrisori către Camil Baltazar*, Editura pentru Literatură, București, 1965, p. 33.

BDD-A22215 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:26 UTC)

1930, de pildă, G. Călinescu îi scria: „Făcându-mi plăcerea să vă prezint primul număr din *Capricorn*, îmi iau libertatea să vă invit să scrieţi pentru această revistă o autobiografie amplă, pe cât se poate de evocativă şi bine documentată. Aş dori ca scrierea să fie făcută cu atenţia romancierului, fără nimic din convenţiile jurnalistice. Ea îmi trebuie neapărat în ziua de 10 decembrie. Dacă aveţi bunătatea s-o faceţi, vă rog să mă anunţaţi de pe acum”.[11] După trei ani, criticul revenea cu o altă scrisoare: „Îmi iau îndrăzneala să vă rog să-mi îngăduiţi a folosi m[anu]s[cri]s[ul] pentru *Viaţa Românească* în unul din apropiatele numere prefăcute, cu o mică schimbare şi anume, un mic pasagiu: *Aparţin acum unei grupări literare… Sunt membră fondatoare a Sburătorului…* ce trebuie acoperit. Nu este o cerinţă de partid literar […], ci de abstractizare deplină a autobiografiei, aşa fel încât să nu indispună pe nimeni. Cum numai eu singur am cunoştinţă de acest m[anu]s[cri]s, eliminarea dorită nu are nimic nedelicat şi nu alterează întru nimic sensul psihologic (nevoia stimulării prin lectura în cerc). Pentru ca să putem face binele e nevoie de mult tact şi de aceea nu mă îndoiesc că răspunsul d[umnea]voastră va fi favorabil”.[12] Din cauză că Hortensia Papadat-Bengescu nu acceptă să elimine din text niciun paragraf, materialul este publicat în întregime abia în 1937, alături de seria articolelor despre E. Lovinescu, în revista *Adevărul literar şi artistic*. Ulterior, *Autobiografia* a fost reprodusă fragmentar de către Viola Vancea în volumul *Hortensia Papadat-Bengescu: antologie* (1976) și integral de către Ion Bogdan Lefter în fruntea culegerii, *Femeia în fața oglinzei* (1988), care cuprinde povestirile și nuvelele scriitoarei. Însemnările autobiografice ale autoarei înglobează inventarul de paşi care au precedat drumul ei literar: „Întâiul semn al unei vocaţiuni, cine l-ar putea recunoaşte încă din murmurul inconştient al unui copil – murmur ce seamănă totuşi aşa de bine cu faza primă a creaţiei artistice... Ştiu că la vârsta de cinci ani am scris o compoziţie asupra celor patru anotimpuri, care ocupa patru linii de caiet... Iată pentru bucuria cunoaşterii, studiile regulate, iar pe un alt plan recitări (în recreaţiuni) cu interpretări iperbolice... Compoziţiile şcolare se desvoltă şi ele pe două planuri: – cele pe care le prezint în nume propriu şi care se îngrădesc în oarecare disciplină dintr’un amestec de cuviinţă şcolărească şi de precau-ţiune, lăsând să treacă numai atât cât să nu denunţe rezervele primejdioase şi compunerile numeroase cu care slujesc camaradele... Profesia mea clandestină câştigă clientelă chiar în clase superioare alei mele, cu aceiaşi simplicitate şi îşi amplifică resorturile: ticluiesc scrisori de toate genurile – afară totuşi de cele sentimentale... Aşa dar elanurile mele epistolare se adresau la părinţi şi rude pentru a le transmite căldura sentimentelor, felicitări sărbătoreşti, a le cere bani de buzunar şi alte bunuri lipsite respectivelor progenituri”.[13] Prea angajată în a compune scrisori pentru colegele de școală, eleva Bengescu nu le mai scria și părinților. Amintește și acest episod în *Autobiografie*: „Numai părinţilor mei uit să le scriu. Cu o telegramă în mână, subdirectorea mă mustră”.[14] Dovada că nu-i uitase cu totul se află astăzi la Muzeul Literaturii Române, în textele câtorva scrisori ce datează din perioada şcolară. Acestea trădează puritatea copilului de

[11] G. Călinescu, *Scrisori şi documente*, ediţie îngrijită, note şi indici de Nicolae Scurtu, Editura Minerva, Bucureşti, 1979, p. 47.
[12] *Ibidem*, p. 48.
[13] Hortensia Papadat-Bengescu, *Autobiografie*, în „Adevărul literar şi artistic”, anul XVIII, nr. 867, 18 iulie 1937, pp. 5-6.
[14] *Ibidem*, p. 6.

BDD-A22215 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:26 UTC)

12 ani care uneori pare mai matur de atât, dar care nu-şi depăşeşte stângăciile vârstei; după cum se observă, numărul erorilor este mare, acestea incluzând omisiunea frecventă a accentelor sau frazări inadecvate; rândurile ce urmează nu poartă aceeași sevă prezentă în scrisorile de la maturitate, dar merită amintite ca documente din viața Hortensiei Papadat-Bengescu:

Le 5 Javrier 1888
Chers parents,
J' ai reçu votre lettre et j'ai été très gaie en aprennant que vous vous portez bien. Croyez chers parents que je tâcherai une autre fois de ne pas mériter vos réproches. […] Vos lettres me cause une grande jolie [joie sic!] c'est pourquoi chers parents ecrivez-moi le plus tôt possibles.
J'embrasse Mămuţei je vous embrasse des millions de fois.
Je reste votre reconnaissante fille,
Hortense

Dragi părinţi,
Am primit scrisoarea voastră şi am fost bucuroasă aflând că sunteţi bine. Credeţi-mă, dragi părinţi, că am să încerc altă dată să nu merit reproşurile voastre. […] Scrisorile voastre îmi produc o bucurie enormă, de aceea dragi părinţi, scrieţi-mi cât mai curând posibil.
O îmbrăţişez pe Mămuţa şi pe voi de milioane de ori.
Rămân fiica voastră recunoscătoare,
Hortense.

Le 28 Janvier 1888
Chers parents,
Votre lettre m'a comblé de joie.Ce n'est deja que deux semaines depuis que je suis au pensionat et deja mon petit calendrier souffre car j'éfface chaque jour qui passe. Je compte les minutes et les heures pas seulement jusqu'à Pâques mais aussi jusqu'àu grands examens. […] Que je regrette..... je ne trouve plus rien a vous dire que l'envie de rester votre sage petite fille.

Dragi părinţi,
Scrisoarea voastră m-a copleşit de bucurie. Nu sunt decât două săptămâni de când mă aflu la pension şi deja micul meu calendar suferă căci şterg fiecare zi care trece. Număr minutele şi orele nu doar până la Paşti, ci şi până la examenele finale. […] Cât regret că nu mai găsesc nimic să vă spun decât că vreau din tot sufletul să rămân fetiţa voastră cuminte.

18 Février, 1888
Parents chéris,
Le jeudi est pour moi un jour très agréable il me procure l'occasion de pouvoir par ces quelques mots m' informer de votre santé. Il y a quelques jours que j'ai reçu une lettre de chez Alice elle vous presente ses respects. Chère mère si vous vous photographier envoyez la moi

BDD-A22215 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:26 UTC)

car j'ai celle de papa et je veux avoir aussi la votre. […].J'embrasse mămuţă mille fois et vous aussi. Je reste votre soumise enfant qui vous aime de tout son coeur. Hortense

Dragi părinţi,

Joia este pentru mine o zi foarte plăcută, îmi dă ocazia prin aceste cuvinte să mă informez despre sănătatea voastră. Acum câteva zile am primit o scrisoare de la Alice, vă trimite omagii. Dragă mamă, dacă te vei fotografia, trimite-mi fotografia, căci o am şi pe a tatei şi vreau să o am şi pe a dumitale. […] O sărut pe mămuţa de o mie de ori la fel ca şi pe dumneata. Rămân a voastră ascultătoare copilă care vă iubeşte din tot sufletul,

Hortense ”.[15]

Procesul de formare artistică a Hortensiei Papadat-Bengescu trasează drumul de la scrierile şchioape ale copilariei, la încercările discrete de literatură, ca mai apoi la încadrarea definitivă în lumea beletristică. În oraşele de provincie în care a trăit fără plăcere (Turnu Măgurele, Buzău, Focşani, Constanţa), Hortensia Papadat-Bengescu nu a avut parte de un mediu literar care să o formeze, dar a facut din corespondenţă cheia de boltă prin care a reuşit să se regăsească pe sine; apoi, întâlnirile revelatorii cu G. Ibrăileanu şi cu E. Lovinescu, colaborarea la *Viaţa Românească* şi, mai târziu apartenenţa definitivă la cenaclul *Sburătorul*, au format liantul către recunoaşterea Hortensiei Papadat-Bengescu ca prima femeie scriitor din literatura română.

Toată viaţa autoarei îi va fi marcată de evenimentele din tinereţe; peste ani, îşi priveşte copilăria nostalgic şi duios: ,,M-am oprit mult aici, la timpul copilăriei. Este epoca care exprimă mai clar şi firea şi condiţiile decisive ale formaţiei mele literare. Am crezut că e ceeace mi se cere... când privesc vreodată fotografia mea de atunci, îmi e milă pentru grozava povară de gând şi suflet cu care am împovărat acest biet copil”.[16]

Camil Baltazar este cel căruia îi trec prin mână o parte dintre paginile de jurnal ale scriitoarei, pe care le descoperă într-o ladă cu manuscrise din casa Elenei Stamatiadi (fiica Hortensiei Papadat-Bengescu): ,,Pe un caiet de tip şcolar, am găsit, pe lângă un gen de jurnal de creaţie (…) şi un alt jurnal, cu caracter oarecum familial, datând din 1947-1949”.[17] Dintre rândurile scrise în jurnalul de creaţie se desprinde părerea fermă de statutul pe care şi-l câştigase în canonul epocii : ,,Scriu şi public. Scriu cu pasiune în firul devenirii. Dar iarăşi aşi vrea să aflu. Artistului îi trebuie – medalie dublă – fremătare şi linişte. Linişte care să nu-l întoarne dela ascultarea permanentă a freamătului; conştiinţa de sine necesară pentru a nu fi oprit în drum de întrebările conştiinţei. Şi iată aflu. Mă înscriu în valoarea decisivă a unei opinii critice. Mă pot deacum înclina bucuroasă subt miruirea oricărei dăruiri şi pot sta răbdătoare subt orice apăsare. Fizionomia mea literară e configurată”.[18] Hortensia

[15] Lucia Toader, *Scrisori către Hortensia Papadat-Bengescu*, în „România literară”, anul XLII, nr. 6, 26 februarie 2010, p. 14.

[16] Hortensia Papadat-Bengescu, *art. cit*., p. 6.

[17] Camil Baltazar, *Contemporan cu ei:amintiri și portrete*, Editura pentru Literatură, București, 1962, p. 62.

[18] Idem, *Hortensia Papadat-Bengescu despre scris și despre sine,* în „Tânărul scriitor”, anul VI, nr. 3, martie 1957, p. 97.

BDD-A22215 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:26 UTC)

Papadat-Bengescu nu a fost stăpânită de un spirit de emulaţie în formarea literară, dar ca orice artist a căutat să înţeleagă care-i este locul în lumea scrisului.

În urma simplei lecturi este lesne de observat că paginile de jurnal şi *Autobiografia* interferează; autoarea descompune şi asamblează anumite pasaje din *Autobiografie* ca, de pildă, cel referitor la părinţi: dacă în 1931 lasă doar să se întrevadă admiraţia pentru ei, mai ales pentru tată, în jurnal le şi dedică crâmpeie de amintiri într-un flux profund de recunoştinţă: „... Fiică unică a unui brav soldat, generalul Dumitru Bengescu, şi a devotatei şi blândei mame moldovene, de fel din bătrânii Iaşi, cu studii de profesoară. Intelectuali amândoi, au încurajat predispoziţia mea spre învăţătură, totodată ocupându-se de formarea caracterului meu... Mama mea era cea mai blândă făptură; ea cu răbdare m-a învăţat slovele, apoi cititul în limba noastră scumpă, cât şi în limba franceză, căci zicea ea: «când nu înveţi o limbă străină de timpuriu, e mai greu pe urmă»… Tatăl meu, deşi mult ocupat, găsea totuşi timp pentru a-mi vorbi de scriitorii şi poeţii români şi francezi pe care îi cunoştea, încurajând aplicarea mea spre compoziţia literară...”[19] Şi Hortensia Papadat-Bengescu va scrie, iar atunci când ajunge să publice primul volum, *Ape adânci*, i-l dedică tatălui său, nu neapărat pentru că i se simţea tributară, ci mai degrabă pentru că privea chipul părintelui ca pe o insulă fericită din viaţa ei: „Mult târziu la apariţia primei mele cărţi, tatăl meu mi-a mărturisit aspiraţia lui tainică acum realizată; mi-a mărturisit-o cu bucurie amestecată cu decepţie mişcătoare (în voce, în spaţii ale cuvintelor) – faţă de nudul meu de gândire. Dar nu ştiu dacă chinul lui a fost mai mare sau al meu, din aceiaşi ciudată pudoare. Nu se putea să nu-i fi închinat lui – pe care-l preţuiam aşa de sus – această carte de întâiu”;[20] Legată prin gene culturale de unchiul său, G. Bengescu-Dabija, scriitoarea manifestă aceeaşi rezervă fără să găsească firul de legatură în comunicarea cu acesta; recunoaşte că l-a privit admirativ şi condescendent încă din copilărie şi nici peste ani nu reuşeşte să-şi dea un răspuns referitor la tăcerea dintre ei: „Raporturile cu unchiul meu au avut şi ele drama lor şi de altă calitate, totuşi au fost mai puţin dramatice […] Când am început a scrie, unchiul meu a părut a nu şti nimic şi nici eu nu i-am vorbit nimic. Era ceva al nostru, al fiecăruia deosebit şi care poate ar fi suferit din confruntare. […] Târziu, spre sfârşitul vieţii lui, mătuşa mea, un exemplar extraordinar de răutate, i-a vorbit, în prezenţa mea, cu vădită maliţie despre îndeletnicirile mele, despre scrisul meu. Cu bucurie m-am uitat spre idol: faţa lui frumoasă – cu acea permanentă expresie de graţie şi seducţie a râsului şi a privirii, laolaltă catifelate – s-a întunecat. Am regretat indiferenţa lui, prielnică, de până atunci, dar îmi închipuiam că ar fi mândru de mine. Am înţeles însă şi niciodată n-am recunoscut la el mai bine semnul vocaţiunii ca în acel egoism”.[21] Acest moment legat de un oarecare spirit de emulație, este evocat și cu altă ocazie, într-un interviu în care scriitorea are grijă să-i menționeze numele unchiului său cu recunoștință: „George Bengescu – a fost dealtfel, unul din cei mai străluciți dramaturgi din vremea tinereței mele […] piesele lui se jucau pe scena Teatrului Național cu rețete grandioase. El era

[19] Camil Baltazar, *Contemporan cu ei*, ed. cit., p. 63.
[20] Hortensia Papadat-Bengescu, *art. cit*., anul XVIII, nr. 866, 11 iulie 1937, p. 5.
[21] Camil Baltazar, *op. cit*. pp. 76-77.

BDD-A22215 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:26 UTC)

«marele» literat al familiei Bengescu şi la un moment dat, când debutasem deja cu două-trei cărţi, ne-am aflat faţa în faţă cu conştienţa unei oarecari… concurenţe!”[22]

George Bengescu-Dabija este cunoscut astăzi pentru activitatea sa literară dovedită printr-o opera dramatică de succes; merită menţionate comedia *Cucoana Nastasia Hodoronc* şi piesa *Pygmalion, regele Feniciei*; unchiul Hortensiei Papadat-Bengescu frecventase sedinţele Junimii ieşene, dar si ale celei bucureştene; în salonul literar pe care-l patronase la Iaşi, fusese prezent chiar Mihai Eminescu; mai mult decât atât, după reprezentarea comediei *Cucoana Nastasia Hodoronc,* poetul naţional îi scrisese o recenzie laudativă cu privire la muzica pe care o considera „plină de interes şi varietate”, iar „finalul [actului întâi] un adevărat final de operetă, iar nu de comedie”.[23]

În *Autobiografie*, Hortensia Papadat-Bengescu evită să aducă în discuţie viaţa ei intimă eşuată, din motive lesne de înţeles, însă în paginile de jurnal descrie fără rezerve mariajul încorsetat alături de un om care nu-i salutase niciodată ideile. Cu puţină detectivistică observăm că scriitoarea îşi permite această libertate într-o perioadă în care magistratul Nicolae Papadat era în vârstă, foarte bolnav, deci atunci când mărturisirile nu ar mai fi putut să-i pericliteze viaţa domestică.[24] După cum îi mărturiseşte lui Camil Baltazar, privise ideea jurnalului cu reticenţă, pentru că se temea să nu fie descoperit de cei pe care îi viza.[25] Astăzi magistartul a murit. Nici Hortensia Papadat-Bengescu nu mai trăieşte, iar destinul paginilor sale personale stă încă sub semnul misterului. „Caietul foarte gros, cartonat, cu file umpute de o scriitură deasă, fără ştersături… o mărturie crudă despre relaţiile conjugale tensionate dintre soţii Papadat, este rătăcit sau poate nu mai există”.[26]

Bibliografie:

Baltazar, Camil, *Contemporan cu ei: amintiri şi portrete*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1962.

Baltazar, Camil , *Hortensia Papadat-Bengescu despre scris şi despre sine,* în „Tânărul scriitor”, anul VI, nr. 3, martie 1957.

Călinescu, G., *Scrisori şi documente*, ediţie îngrijită, note şi indici de Nicolae Scurtu, Editura Minerva, Bucureşti, 1979.

Crohmălniceanu, Ovid S., *Amintiri deghizate*, Editura Nemira, Bucuresti, 1994.

Eminescu, Mihai, *Cocoana Nastasia Hodoronc*, în „Curierul. Foaia intereselor generale”, V, nr. 27, 10 aprilie. 1877.

Florescu, Nicolae, *Profitabila condiţie: romanul aventurilor secrete*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1983.

Holban, Anton, *Opere*, vol. III, ediţie îngrijită de Elena Beram, Editura Minerva, Bucureşti, 1975.

[22] Dan Petraşincu, *Viaţa de taină a unei scriitoare nedreptăţită de publicul românesc*, în „Rampa”, anul 19, nr. 5489, 4 mai 1936, p. 3.

[23] Mihai Eminescu, *Cocoana Nastasia Hodoronc*, în „Curierul. Foaia intereselor generale”, V, nr. 27, 10 aprilie. 1877, p. 5.

[24] Ovid S. Crohmălniceanu, *op. cit.*, p. 49.

[25] Camil Baltazar, *op. cit*., p. 70.

[26] Ovid S. Crohmălniceanu, *op. cit*., p. 51.

BDD-A22215 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:26 UTC)

Lefter, Ion Bogdan, *Proza Hortensiei Papadat-Bengescu: sinceritate şi disimulare*, în „România literară”, anul XXI, Nr. 12, 17 martie 1988.

Lefter, Ion Bogdan, *Femeia în fața oglinzei*, Editura Minerva, București, 1988.

Papadat-Bengescu, Hortensia, *Scrisori către Camil Baltazar*, Editura pentru Literatură, București, 1965.

Papadat-Bengescu, Hortensia, *Autobiografie*, în „Adevărul literar şi artistic”, anul XVIII, nr. 866, 11 iulie 1937 și nr. 867, 18 iulie 1937.

Petraşincu, Dan, *Viața de taină a unei scriitoare nedreptățită de publicul românesc*, în „Rampa”, anul 19, nr. 5489, 4 mai 1936.

Ralea, Mihai, *Recenzii, Hortensia Papadat-Bengescu – Concert din muzică de Bach*, în „Viaţa Românească”, anul XIX, nr.1, ianuarie 1927.

Toader, Lucia, *Scrisori către Hortensia Papadat-Bengescu*, în „România literară”, anul XLII, nr. 6, 26 februarie 2010.

BDD-A22215 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:59:26 UTC)